

233

SETEMBRE-OCTUBRE
2013
3 EUR

el mirall

Entrevista

Pere Puigserver Burguera

Itineraris

Gaspar Valero:
«Llum de llunyanes tardes».
Itinerari literari per Palma
de la mà de Bartomeu
Rossello-Pòrcel

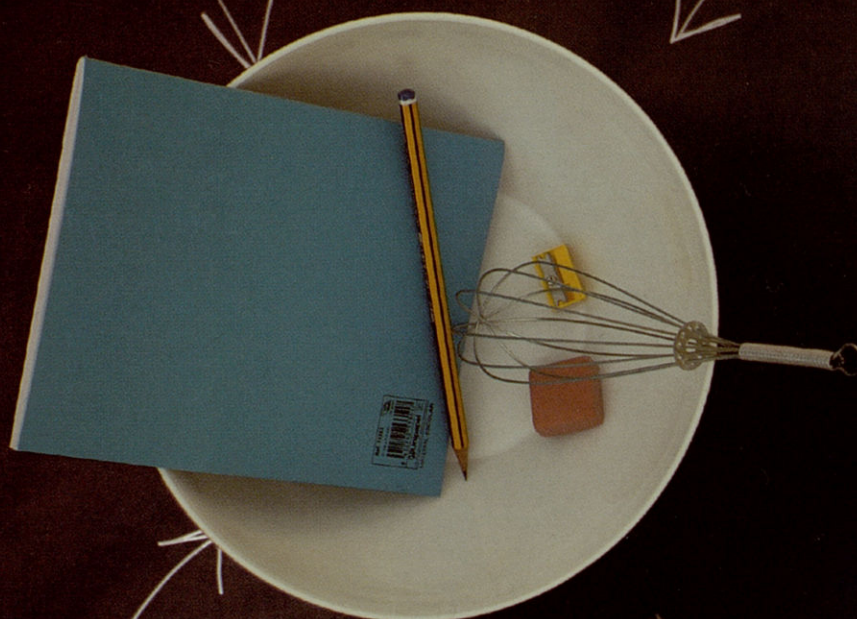
Dossier

L'any Rosselló-Pòrcel

Honestedat

Treball

Respecte

Saviesa

XXXVI PREMIS BALDIRI REIXAC 2013-2014

Per a l'estímul i el reconeixement de l'escola catalana

100.100 euros de dotació total

- **A les escoles**, 12 premis de 3.300 euros cadascun.
- **Als alumnes**, 65 premis de 700 euros cadascun a treballs escolars i 2 premis de 1.500 euros cadascun a experiències que fomentin la comunicació en català entre l'alumnat.
- **A mestres i professors**, 2 premis de 4.000 euros cadascun a un estudi, recerca, assaig pedagògic o experiència didàctica, i, convocat conjuntament amb la UOC, 1 premi de 4.000 euros a una experiència didàctica d'ensenyament-aprenentatge de la llengua i la literatura catalanes mitjançant les TIC.

Termini de presentació dels treballs: 14 de febrer de 2014.
Trobareu les bases, els qüestionaris i les fitxes d'inscripció a www.fundaciolluiscarulla.cat

Fundació Lluís Carulla
Aribau 185 3r 08021 Barcelona
Tel. 93 200 53 47 Fax 93 200 56 33
info@fundaciolluiscarulla.cat

[índex]

editorial 4

Roselló-Pòrcel, membre honorífic de l'Obra Cultural Balear

dossier 5

L'any Roselló-Pòrcel

entrevista 14

Pere Puigserver Burguera

racó econòmic 20

Alguns mites del pensament econòmic

miscel·lània 21

Jaume Lladó

llibres 22

La Bonet celebra els cent anys de Roselló-Pòrcel

art 26

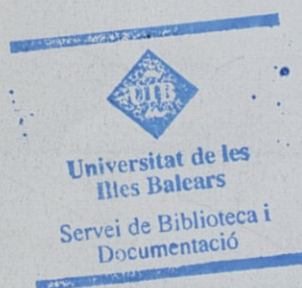
Tony Cragg: anàlisi geomètrica - anatomies orgàniques

Itineraris 30

«Llum de llunyanes tardes». Itinerari literari per Palma de la mà de Bartomeu Roselló-Pòrcel

cinefàgia 35

Miami, la Mallorca que no va poder ser

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5110690402

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
Setembre - octubre de 2013
Núm. 233

Edició:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publicació:
Associació EL MIRALL
C/ de Jaume Ferran, 60
07004 Palma

Adreça electrònica:
<http://www.ocb.cat>
comunicacio@ocb.cat

President:
Jaume Lladó

Director:
Joan Guasp

Cap de redacció:
Esther Balaguer

Consell editorial:

Jaume Lladó
Pere Bueno
Joan Guasp
Joan Miquel Chacon
Gabriel Matas
Macià Calafat

Publicitat:
Santi Adrover

Producció, administració
i publicitat:
Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
Omnium Cultural
C/ de la Diputació, 276, pral.
08009 Barcelona

Delegació a València:

Acció Cultural del País Valencià
C/ del Baró de Càrcer, 37
46001 València

Disseny
Marco Spinazzola

Maquetació i
fotocomposició
Ecogràfic

Impressió
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal
PM 10-1987

Agraïments
Paraula. CSL

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

[editorial]

Rosselló-Pòrcel, membre honorífic de l'Obra Cultural Balear

Què hauria fet Bartomeu Rosselló-Pòrcel si no hagués mort tan jove? Segur que hauria estat un dels promotors de la fundació de l'Obra Cultural Balear. Ell no era tan sols un poeta –un dels tres millors que hi ha hagut a Mallorca, amb Ramon Llull i Blai Bonet–, sinó que tenia una gran vocació cultural. Estimava l'illa, la portava al cor, a l'ànima i a la ment. Volia fer de Mallorca el centre cultural del món. Ara mateix, estaria totalment en contra de la febrada turística baratera de la Platja de Palma i de Magaluf; dels desastres territorials; de la política educacional del Govern de José Ramón Bauzá –quin llast!–; de la poca sensibilitat per tot allò que fa referència a les arts, les lletres, el teatre, la plàstica, la música, el bon periodisme, els drets humans, la llibertat dels pobles, la sobirania personal i col·lectiva...

Seria i és un membre honorífic de l'Obra Cultural Balear.

[dossier]

COORDINACIÓ: ESTHER BALAGUER

L'any Rosselló-Pòrcel

Tempestat en flama
Antologia poètica
Bartomeu Rosselló-Pòrcel

Educació
62

Una flama que s'entortolliga en la fosca (Semblança de Rosselló-Pòrcel)

TEXT: CARLES CABRERA

Enguany, Bartomeu Rosselló i Porcel (Palma, 1913) faria cent anys, però morí l'any 1938 a causa d'una tuberculosi al sanatori del Brull, on havia ingressat poc abans. El 1958, les restes foren traslladades a la tomba de la família del poeta Salvador Espriu, a Arenys, i de 1978 ençà romanen dipositades al cementeri de Palma.

Signava com a Rosselló-Pòrcel, aglutinant els dos cognoms, al capdavant, musicalitzant-los per esnobisme. Havia nascut en el nucli d'una família modesta. A onze anys, ja escandia versos en espanyol i en un català dialectal dins el corrent costumista i humorístic derivat del glosat tradicional i del popularisme festiu d'un Pere d'Alcàntara Penya. Les primeres poesies publicades ho farien a la revista dels teatins *Luz y Vida*, entre el 1927 i el 1929, com una manera de no desvincular-se del col·legi en què havia estudiat part del primer ensenyament (abans havia estudiat en una altra escola, també religiosa).

A deu anys, ingressà a l'Institut Balear. Hi va ser alumne de Gabriel Alomar, que l'animà a col·laborar al diari *El Día*. *Imitació del foc*, el seu poemari pòstum, homenatja el títol *La columna de foc* (1911) d'Alomar; de fet, tant Alomar com

Carles Riba, després també professor seu, prologarien *Imitació del foc*. A més, l'autor dedicaria l'obra a Salvador Espriu.

L'any 1930 sortia publicada una *Antologia de poetas mallorquines*, triada, prologada i parcialment traduïda per Rosselló. Probablement, l'encàrrec devia procedir d'Alomar i li permetria de conèixer autors seleccionats encara vius aleshores com M. Antònia Salvà o Guillem Colom. Hi seleccionà dinou poemes i vint-i-cinc composicions: catorze en català i deu en castellà, com si encara concebés la literatura mallorquina com a bilingüe —de fet, la seva darrera poesia castellana data del 1930. A l'octubre se n'aniria a viure a Barcelona i allà resoldria d'immediat les vacil·lacions lingüístiques.

Obtingué, el 1931, una beca amb què ingressà a la Residència d'Estudiants, que llavors era dirigida per un altre poeta illenc, Miquel Ferrà, amb qui Rosselló establí bona amistat. A la Residència,

comparteix cambra amb Gafim, coneix Josep Romeu i Figueres i contacta amb professors de la talla de Pierre Vilar. Es matriculà a la Universitat de Barcelona de Filosofia i Lletres. Els estudis de Filosofia, però, els deixaria al curs següent pels de Romàniques. És allà on estableix amistat amb Espriu, que es llicencia en Dret i Lletres.

L'estiu del 1933, Espriu i Rosselló foren seleccionats per participar en el Creuer Universitari per la Mediterrània. La travessia compta entre els passatgers amb Guillem Díaz-Plaja, Vicens Vives, Julián Marías, etc., a més de catedràtics, professors i alumnes de les universitats espanyoles de Barcelona i Madrid. Rosselló donarà compte del viatge en col·laboracions en la revista *Mirador* i també en *El Día*.

El 1933, a més, publica el seu primer llibre, *Nou poemes*, al qual seguiria *Quaderns de sonets* l'any següent. Tots dos comptarien amb unes quantes ressenyes favorables a la premsa. Després de la publi-

cació d'*Imitació del foc*, hom edità a Palma el 1949 tots tres volums amb un proemi d'Espriu i un estudi llarg de Miquel Dolç sobre l'obra de Rosselló amb el títol d'*Obra poètica*; seixanta poemes, més tost breus, que, no obstant això, han estat suficients per considerar-lo una de les veus més elevades de la poesia catalana del xx.

La traducció, el 1932, de la *Història del soldat* de Charles Ferdinand Ramuz fou representada diversos cops entre 1934 i 1936 a Barcelona amb música d'Igor Stravinsky; també traduí *El Prometeu mal encadenat* d'André Gide el 1937, i deixà incompleta la traducció de les *Verrines* de Ciceró, així com les traduccions de *Souvenirs d'enfance et de jeunesse* d'Ernest Renan i els *Pensés* de Blaise Pascal.

Rosselló finalitzà els estudis de Filologia Moderna el 1935. Aleshores, es traslladà a Madrid per preparar una tesi sobre Gracián que no arribaria a acabar mai. També redacta una antologia de

sonets de Quevedo. La influència del barroc espanyol, de retruc, el duu també a pouar en el XVII català i en Francesc Vicent Garcia. Als *Cuadernos* de la Facultat de Lletres de Madrid, hi treu un text sobre el *Cántico* de Guillén. I, tot plegat, ho alternava amb l'ensenyament de llengua i literatura castellanes.

El conflicte bèl·lic el sorprendria a Madrid mentre s'estava traient les oposicions de secundària. En tornar a Barcelona, exercí de professor d'institut. S'incorporaria a les files republicanes, però aviat seria destinat als serveis auxiliars, i ben prest l'en llicenciarien. A la fi d'any s'havia sotmès a una anàlisi de sang i unes plaques radiològiques. El doctor informà de la fase avançada de la tuberculosi i li donà escasses esperances de vida. Fou aleshores en què ingressà al sanatori, on depassava al cap de pocs dies.

Al final de 1931, havia publicat

a l'*Almanac de les Lletres* la seva primera composició d'interès en català. Després, a la revista *La Nostre Terra*, en sortiren tres mostres

més, una de les quals incorporarà a *Nou poemes*. Llompart les considera l'inici simbòlic d'un nou cicle dins la poesia insular que

Actitud Blava

és fer que el progrés
a través de l'energia
sigui possible

Els que creuen que les coses es poden fer són els que aconsegueixen fer-les.

A Endesa fem click per impulsar el progrés a través de tots els recursos energètics disponibles. Per això liderem projectes d'eficiència energètica arreu del món i som una de les empreses més actives en el desenvolupament del cotxe elèctric i en la implantació dels comptadors intel·ligents.

Amb tu compartim una mateixa actitud, l'Actitud Blava, l'actitud de fer que les coses siguin possibles.

actitudazul.com

24 seleccions, 80 partits,
totes les estrelles del bàsquet mundial

llum · gas · persones

confirma l'allunyament de l'Escola Mallorquina. A Rosselló, la literatura l'enquadrarà en la generació «perduda» de la Guerra, de la qual s'erigeix en símbol, com una flama

que s'entortolliga en la fosca, per parafrasejar-lo.

Tot amb tot, com que Rosselló no és un poeta «mallorquí» en el sentit estricte del terme, hi ha també qui l'agrupa amb els «sacrificats» d'entre la Primera Guerra Mundial i la Guerra dels Tres Anys en què ubiquen el rossellonès Josep Sebastià Pons i Màrius Torres, desaparegut també en plena joventut.

Formats durant la República i agrupats sota el nom de generació del 36, també hi ha qui hi ha encabit noms tan diversos com Espriu, Vinyoli, Torres, Rosselló..., als quals els uneix sobretot l'experiència de la Guerra. Però per sobre de tot això, a la majoria els va agermanar una resistència que tingué un referent en la figura de Rosselló-Pòrcel.

A la postguerra, el seu nom va ser venerat a les tertúlies barcelonines. Palau i Fabre li dedicà homenatges a les revistes clandestines *Poesia* i *Ariel*, i intitulà un llibre

seu *Imitació de Rosselló-Pòrcel*. Mentrestant, a les Illes, esdevingué gairebé un desconegut fins a la publicació del 1949, baldament la presència de Rosselló fos després notable en la lírica illenca dels cinquanta i seixanta. Feina interessant, per a qui vulgui dedicar-s'hi, consistirà, a partir d'ara, a rastrejar les recurrents referències al poeta malaguanyat en la poesia catalana de les dècades més recents.

Carles Cabrera és biògraf i crític literari.

Obre els ulls

Cirurgia ocular amb làser integral. Més ràpida, més segura.

IOM
Institut Oftàlmic de Mallorca

971 20 15 12 • www.iom.es

Bartomeu Rosselló-Pòrcel, el poeta desconegut més influent

TEXT: SEBASTIÀ BENNASAR

Al sanatori del Brull, a Osona, la boira hi senyoreja sovint. És aquí, un glacial 5 de gener de 1938, poc després de les cinc de l'horabaixa, on va morir Bartomeu Rosselló-Pòrcel. Tenia vint-i-quatre anys, i el temps l'ha convertit en un dels poetes més influents de la llengua catalana.

Tot i això, enguany, en què es compleix el centenari del seu naixement i el setanta-cinquè aniversari de la seva mort en el context de la Guerra Civil espanyola, les institucions polítiques de les Illes Balears han decidit continuar menystenint la seva figura i no li han dedicat cap mena d'acte de reconeixement, i encara han fet menys per promoure estudis sobre la seva obra. El seu pecat principal és haver estat un estel fugaç de la literatura escrita en l'única llengua pròpia de les Illes Balears.

Malgrat tot, les institucions balears no són les úniques que han pecat d'oblit. Des del Principat de Catalunya s'ha deixat passar una oportunitat única per crear un gran any de la poesia catalana aprofitant el centenari de Salvador Espriu (que és qui s'ha emportat tots els mèrits), de l'eivissenc Marià Villangómez i del mallorquí Bartomeu

Rosselló-Pòrcel, així com el vigèsim aniversari de la mort de Vicent Andrés Estellés i Josep Maria Llompart, i el desè aniversari del decés de Joan Perucho, i també els cent anys plens de vida de Joana Raspall. Però s'ha preferit que Espriu s'emportàs tots els reconeixements.

No vol dir que el poeta d'Arenys no s'ho mereixés, ans al contrari, però possiblement no es pot entendre Espriu sense Rosselló-Pòrcel, malgrat que l'amistat entre tots dos es va refredar una mica abans de la seva mort, tísic, al sanatori del Brull, que encara sobreviu entre bromes, amagat a Osona, a l'ombra del Matagalls i del turó de l'Home.

Enguany també s'ha celebrat una altra efemèride important que ha passat completament desapercibuda: el vuitantè aniversari del creuer per la Mediterrània, aquella expedició en què precisament anaren tots dos poetes i també Amàlia Tineo, la gran amiga d'ambdós i primera dona a ser professora associada de la Universitat de Barcelona, el 1935. La història d'aquell creuer és la història d'un punt de trobada entre intel·lectuals de llengua catalana i de llengua espanyola, que mantenien unes relacions molt menys tibants que les actuals. Grans defenses de l'autonomia catalana vingueren des de Madrid

en temps de Primo de Rivera, i la solidaritat amb Madrid durant la Guerra Civil és indubtable. Ara no podríem parlar de res que no fos desencontre.

I també hi ha hagut una mica de desencontre per part dels escriptors catalans i de la societat civil envers les figures poètiques de fora del Principat en aquest any de celebracions d'efemèrides. I així les coses, ha estat la societat civil valenciana qui ha reivindicat amb escreix la figura de Vicent Andrés Estellés, mentre que a Eivissa s'han fet prou actes per popularitzar la prestigiosa figura de Marià Villangómez. A Mallorca també ha hagut de ser la societat civil la que hagut de passar per sobre de les mancances de les institucions, que una vegada més han demostrat molt poca cintura, per retre l'homenatge necessari a Rosselló-Pòrcel.

De fet, sempre ha estat la societat civil la que ha fet possible la memòria del poeta de les tres tombes, un recorregut que explica a la perfecció la història de l'Estat espanyol contemporani. Després de la seva mort, Rosselló-Pòrcel va ocupar un nínxol al petit cementiri del Brull (un municipi que en l'actualitat té poc més de 200 habitants). Hi va ser fins al 1953, quan al cementiri havien de fer obres. Salvador Espriu es va fer càrrec de les seves restes mortals –de la mateixa manera que el 1938 va fer-se càrrec del poemari *Imitació del foc*, l'obra mestra del poeta, i la va publicar pòstumament– i les va traslladar fins a Arenys. El 1978, finalment, varen poder tornar a Palma, on reposen a la vora de les de Gabriel Alomar, el seu gran mestre i amic, que va morir a l'exili a Alexandria, les restes del qual també varen ser repatriades durant la transició.

En la recuperació de la figura del seu mestre és imprescindible el reconeixement a la tasca de l'escriptor Antoni Serra, autor de la primera biografia d'Alomar. Aquell text va ser publicat per

l'Ajuntament de Palma i fou també l'Ajuntament de Palma que va decidir descobrir una placa a la paret de la casa on va néixer Rosselló-Pòrcel, al carrer de Sant Llorenç de Palma, al barri del Puig de Sant Pere. La proposta va néixer precisament d'Antoni Serra, i qui col·locà el recordatori va ser la regidora de Cultura de Palma d'aleshores, Carme Feliu. Era un altre PP, res a veure amb els actuals genocides culturals que governen a les tres principals institucions illenques.

També és imprescindible la feina de persones com Xavier Abraham, comissari de l'exposició que es dedicà al poeta; Roberto Mosquera, que en féu una biografia-estudi; el professor Pere Rosselló Bover; la cantant Maria del Mar Bonet, que acaba de treure un nou disc amb les peces que ja havia musicat i altres peces noves del poeta, així com Biel Mesquida, que n'ha impulsat alguns homenatges.

Sigui com vulgui, Rosselló-Pòrcel ha de ser considerat com el poeta més influent de la poesia catalana de la segona meitat del segle xx, tot i que sigui de forma indirecta. I és que el mallorquí influí en l'obra d'Espriu, en la de Palau i Fabre i en la de Vinyoli, tres autors que han estat de capçalera per a les generacions posteriors. Però l'autor d'un dels díctics més famosos de la literatura catalana, «tota la meua vida es lliga a tu / com en la nit les flames a la fosca», encara necessita tres coses per ser el poeta total que hauria de ser: una massa de lectors prou gran com correspon als clàssics; una edició integral, completa, viva a les llibreries i també en format digital de les seves obres i dels estudis sobre aquestes, i un suport institucional ferm i decidit per tal que arribi a ser conegut arreu del país primer i arreu del món després. Si no, continuarà essent un simple nom més a l'ombra d'Espriu.

Sebastià Bennasar és escriptor i promotor cultural.

Rosselló-Pòrcel, del Matagalls a Son Tril·lo tot passant per Sinera

TEXT: JOAN GUASP

Avui horabaixa he tornat a visitar-te, Tomeu. Ja saps que ho faig sovint. Són molts els horabaixes, després d'haver dinat i d'haver fet la migdiada, en què surt de casa i enfilo el camí de Jesús cap a les Quatre Campanes. Un poc més enllà es troba el cementeri de Ciutat, Son Tril·lo, on et portaren a tu ja fa una bona partida d'anys.

Sí, t'hi portaren. Perquè tu no morires a Mallorca, no, ho feres al sanatori del Brull, a la comarca d'Osona, a tocar del Montseny. Des del sanatori, on només residires uns quants dies, es veia el cim del Matagalls. A tu t'agradava contemplar aquella cresta de la muntanya osonenca. Però també sabies que la teva vida estava en perill, la teva salut era tan precària que gairebé havies perdut tota esperança. Malgrat tot, els teus familiars de Ciutat, aconsellats pels teus amics poetes del Principat, decidiren que les boires d'aquell entorn silenciós es convertissin en el teu últim reducte de vida. Aleshores no hi havia salvació possible per als teus pulmons afeblits. Tots ho sabien. Tothom ho sabia. Fins i tot, tu mateix ho sabies. Però s'havia d'intentar l'impossible. Tu

fores un mestre en l'encalç de les utopies, i no et podies retre abans d'hora. Feres bé, perquè sense aquella decisió mai no hauries conegut aquell paisatge idíl·lic i fantasmagòric del Brull i dels seus voltants.

Havies començat molt jove la teva tasca de poeta. Fores un poeta primerenc. Gairebé en el mateix moment de néixer, el dia 3 d'agost de 1913. Ho feres a Palma, a la barriada marítima del Puig de Sant Pere. Molt aviat la teva família es va traslladar a una barriada una mica més allunyada del mar: Son Espanyol. Allà feres els teus primers estudis, fins que a l'edat de deu anys ingressares a l'Institut de Ciutat de Mallorca, l'únic que hi havia aleshores a l'illa. Mentre cursaves el batxillerat, feres també les teves primeres col·laboracions literàries,

les quals aparegueren signades amb diferents noms, a la revista dels pares teatins de Palma, *Luz y Vida*. Uns anys després, molt pocs, abans del 1930, ja col·laboraves a la premsa local amb articles, poemes i cròniques diverses. També hi publicares alguns contes. En tots els teus treballs hi destacava el teu estil, les arrels del qual xuclaven el romanticisme palmès de feia unes dècades. El teu nom començava a sonar. Dring, dring, Bartomeu! Bartomeu Rosselló-Pòrcel!

Arribats al final de la dècada, i gràcies a un beca de la Diputació, te n'anares a Barcelona a estudiar Filosofia i Lletres. Quin salt! Ingressares a la Universitat Autònoma i t'instal·lares a la Residència d'Estudiants, situada al carrer d'Urgell. Si a l'Institut de Ciutat tingueres com a valedor literari el

polític i escriptor Gabriel Alomar, a la Residència d'Estudiants de Barcelona en tingueres un altre també de molt il·lustre: el poeta mallorquí Miquel Ferrà. No podies *caure* en millors mans. Els contactes literaris foren constants: les revistes *Almanac de les Lletres* i *La Nostra Terra*, tot barrejat amb els treballs exquisits d'ajudant de la Biblioteca i responsable de les *Edicions* de la Residència. Mentrestant, establiries una sòlida amistat amb Salvador Espriu, company d'estudis, i amb els professors Joan Coromines i Carles Riba.

Un dels punts culminants d'aquella teva estada a la Universitat Autònoma de Barcelona va ser el creuer que uns quants amics i amigues féreu per la Mediterrània, visitant tots els ports d'un costat i l'altre d'aquesta mar nostra: Barcelona, Tunísia, Cartago, Malta, Egipte, Jerusalem, Creta, Rodes, Esmirna, Istanbul, Grècia, Sicília, Nàpols, Palma i València. Quin periple més complet, més mediterrani i més universitari! Tu, però, no deixares mai d'escriure. De la teva ploma anaven rajant els teus poemes immortals. La llicenciatura de Filologia Romànica, que acabares el 1935, et portà aires nous. El doctorat el feres a Madrid, però la maleïda Guerra Civil espanyola la va trancar per la meitat i per sempre. No debades, a Madrid vares aprofitar un cop més per escriure i llegir. Conegueres de més a prop els escriptors castellans, els francesos, els clàssics grecs i llatins... I el teu llibre *Imitació del foc* s'anava enriquint i fent gran.

Sort que pogueres viatjar a Barcelona. Allà t'esperava una feina rutinària de professor d'institut. Et vares comprometre amb la República i fins i tot ingressares a l'exèrcit roig, això sí, no anares al front, sinó que et destinaren a serveis auxiliars. On no pogueres anar va ser a Mallorca. La guerra t'ho va impedir. Cap a final de 1937 vares experimentar una feblesa inusual.

Vares haver de fer repòs absolut, fins que se't va diagnosticar una tuberculosi. A la Residència d'Estudiants, on t'hostatjaves, no podien atendre't com la teva malaltia requeria, així que els primers dies de gener del 1938 et traslladaren d'urgència al sanatori del Brull, a Osona. A les cinc de l'horabaixa del dia 5 d'aquell mes de gener, només tres dies després d'haver-hi ingressat, mories tot sol dins aquella boira humida del Montseny. Només tenies 24 anys. No eres res més que un al·lot. Un al·lot i un poeta!

Vares romandre enterrat al Brull fins al gener del 1958. Havien passat vint anys de silenci per sobre del teu cos i de la teva ànima. I, aleshores, el teu gran amic de la Universitat, el poeta Salvador Espriu, va reclamar les teves despulles, i fores traslladat al cementiri d'Arenys de Mar —el mític *Cementiri de Sinera*—, al Maresme. Vint anys més tard —un altre cop vint anys!— les teves restes mortals viatjaren per fi a Mallorca, aquí, a Son Tril·lo, on reposes molt a prop del teu antic professor de l'institut palmès, mestre Gabriel Alomar.

Què queda de tu, Tomeu, Bartomeu Rosselló-Pòrcel? Què en queda? Queda l'esperit. L'esperit d'un dels més grans poetes que ha donat aquesta terra aïllada enmig de la mar, últimament venuda i revenuda a qui millor l'està pagant. Queda la teva poesia i, amb ella, queda el teu record inesborrable. Tornaries a escriure aquells versos?

*Verdegen encara aquells camps
i duren aquelles arbredes
i damunt del mateix atzur
es retallen les meves muntanyes.*

Potser sí que ho faries. Potser sí. Alguna cosa de tot plegat encara verdea. Alguna cosa encara es retalla damunt les teves muntanyes!

Quan estic a punt d'anar-me'n a casa, i de dir-te adéu, fins demà, o fins demà passat, o fins a la setma-

na que ve, però sempre fins aviat, passa una parella per davant meu, per davant la teva tomba de pedra. Un home i una dona molt joves. Potser vénen de visitar la tomba dels seus parents, la seva tomba familiar. Però, com que són joves com tu, Tomeu, riuen. Abans no es podia riure al cementiri. Ara tenim tots més seny i ens riem dels vius i dels morts, que la vida és per això, justament: per riure-la. L'al·lota porta un petit aparell a la mà: un telèfon mòbil, o una màquina de fer fotos. Els meus ulls s'il·luminen quan els dos joves alcen el cap i em saluden. No m'ho pens ni un segon més. «Que em podríeu fer una foto?», els pregunto. Em miren estranyats, i de seguida es posen a riure. I tant que em poden fer una foto, diuen ells. «A vostè sol?», em pregunta ell. «No, dic jo, amb l'amic Rosselló-Pòrcel», i assenyalo la làpida. «Ah, sí, naturalment que sí.» M'assec al teu costat, Tomeu, fent que la teva làpida es pugui llegir bé, i l'al·lota ens fa la foto. Ja està. Gràcies. Moltes gràcies. Els don les gràcies i la meva adreça electrònica. «Que me l'enviareu aviat?», pregunto impacient. «Avui mateix», diuen ells. «Avui mateix». I se'n van rient i contents, amb passes llargues i alegres.

Jo surto del cementiri caminant a poc a poc i em dirigeixo al centre de la ciutat, on una hora més tard tornaré a llegir allò que tu escrigueres fa setanta anys, Tomeu:

*I la nit et toca,
humida i amarga,
mort, amb herbes, rius,
a les cames nues.*

Abans d'anar-me'n a dormir obriré l'ordinador per si hi tenc cap missatge. Aleshores aquella parella jove del cementiri ja m'haurà lliurat la fotografia que ens ha fet, a tu i a mi, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, a les cinc de l'horabaixa.

Joan Guasp és dramaturg.

[Entrevista a...]

Pere Puigserver Burguera

PER JAUME LLADÓ

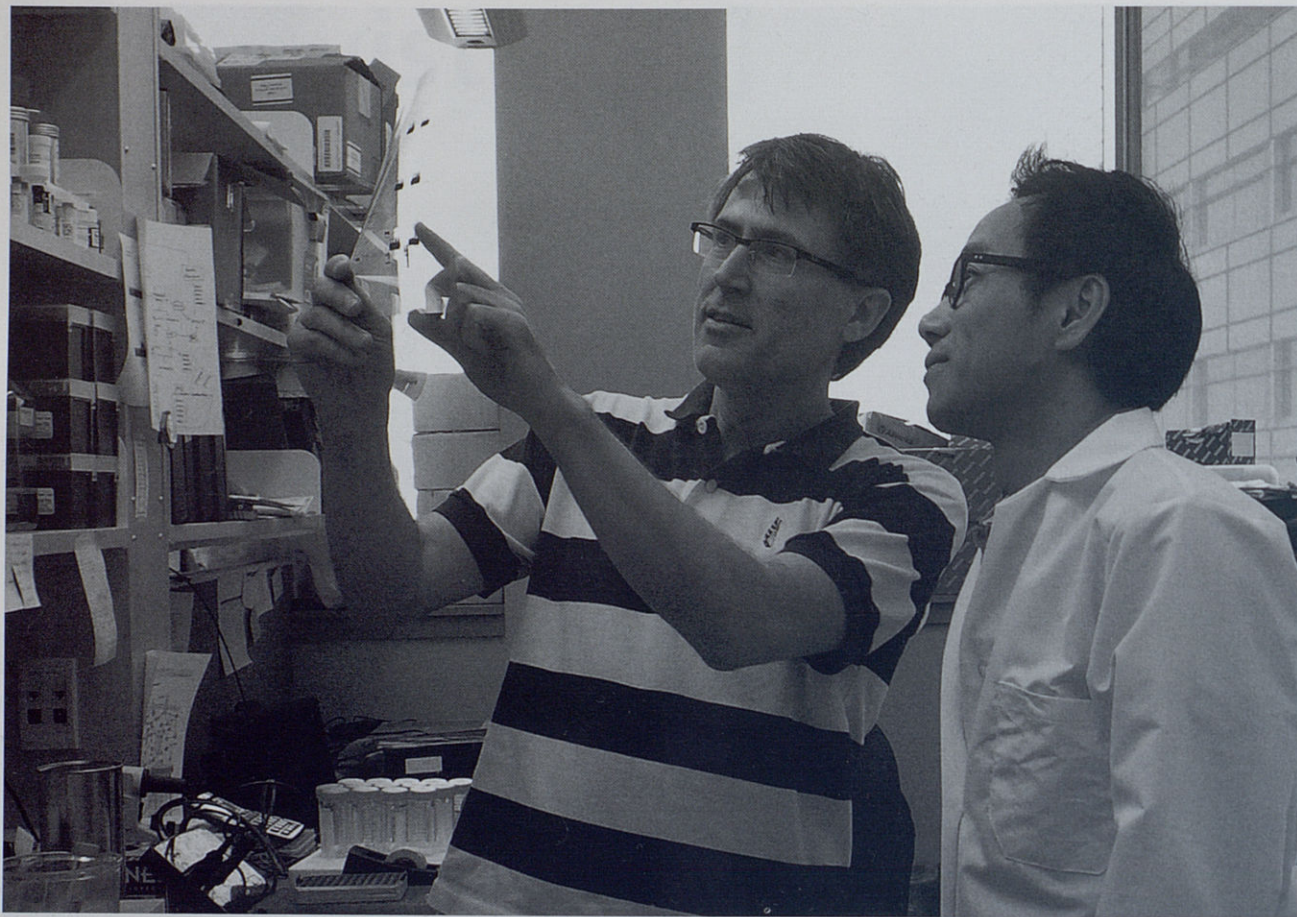
**La investigació requereix
passió, molta positivitat,
optimisme, i constància**

(1a part)

Pere Puigserver Burguera va néixer a Campos l'any 1965. Va estudiar Biologia i Bioquímica a la Universitat de les Illes Balears. Des de fa una sèrie d'anys treballa a la Universitat de Harvard, on investiga i imparteix docència a alumnes de medicina.

Ha publicat articles a les revistes *Cell*, *Science* i *Nature*, i està considerat un dels tres investigadors més preparats del món en la recerca sobre l'alentiment de l'envelliment i les malalties canceroses i les degeneratives que s'hi relacionen.

Quants d'anys fa que viviu als Estats Units?

Fa quasi vint anys hi vaig anar per estar-hi una temporada curta de mig any, però no va ser fins al 1995 en què ens hi vàrem establir definitivament.

Com així us vàreu establir als Estats Units? No podíeu fer la mateixa tasca de recerca a Europa o a Espanya?

En la generació científica en què em vaig formar, el model científic nord-americà era (i encara ho és actualment) una referència d'aprenentatge, formació i llibertat. Així,

la majoria de governs europeus tenien i tenen programes de beques a l'estranger. Malgrat la distància, els Estats Units era un lloc molt atractiu on es formaven els millors científics; la majoria dels investigadors principals dels laboratoris capdavaners europeus, inclosa Espanya, s'havien format en grups nord-americans. En principi, la meua intenció era tornar, però vaig quedar realment entusiasmada de com s'investigava i el seu model de llibertat i independència. Al final, la meua recerca va tenir molt d'èxit, i vaig tenir l'oportunitat d'establir el meu propi grup

d'investigació i aconseguir places de professor, amb docència inclosa, a dues grans universitats nord-americanes: primer a la Johns Hopkins, a Baltimore, després a Harvard, a Boston, on estic actualment com a catedràtic de la Facultat de Medicina. Quant a si podria fer la mateixa recerca, aquesta tasca acadèmica/científica depèn molt de l'ambient. Crec que podria fer un programa de recerca semblant, però difícilment el mateix, i dependria molt del lloc en concret tant a Espanya com a Europa; les interaccions serien molt diferents.

Periòdicament apareixen a la premsa plans del Govern espanyol per aconseguir el retorn dels investigadors que treballen a l'estranger, no us hi heu pogut acollir mai o no us ha interessat?

La majoria d'aquests programes són per a investigadors més joves

i no promocionen ni asseguren una carrera cap a la independència de la recerca i acadèmica. En general, són plans que pretenen nodrir grups de recerca ja establerts. N'hi ha casos diferents, com el programa ICREA de la Generalitat de Catalunya, o Centres com el Nacional del Càncer a Madrid, que han facilitat el retorn d'investigadors per formar el seu propi grup, independent de la clàssica jerarquia de la recerca estatal i universitària. En aquest cas sembla que el sistema funciona. De fet, han aconseguit atreure fins i tot investigadors de prestigi de l'estranger, cosa que combat una de les malalties més greus de la ciència al nostre país, l'endogàmia. En diverses ocasions i des de centres d'investigació de les Universitats de Barcelona i la Pompeu Fabra, m'han demanat si hi estava interessat i m'han ofert places per dirigir un grup i un programa de recerca i docència. A vegades ho he pensat –sembla força

atractiu canviar la vista del laboratori de Fenway, estadi històric de l'equip de beisbol Red Sox de Boston, per la del Camp Nou, del FC Barcelona–, però sempre, fins ara, he decidit quedar-me als Estats Units.

Pensau venir a fer feina aquí en el futur?

A curt termini diria que no, però el futur sempre és imprevisible i depèn de molts de factors. També depèn molt de l'evolució i la direcció de la recerca. Si fa uns quants anys la ciència a Espanya estava ben finançada i s'obrien centres molt bons d'investigació amb una continuïtat remarcable, ara sembla que molt d'aquests programes s'enfonsen. Però m'agradaria estar més en contacte amb la ciència d'aquí, al cap i a la fi és on vaig començar la meua carrera científica. En certa manera, crec que els científics hem d'estar més en contacte amb la societat i donar, o retornar, tot el

que aquesta ens ha permès aconseguir amb les nostres investigacions.

Què pensau de les retallades que ha fet el Govern espanyol en I+D per mor de la crisi econòmica?

No n'estic gaire al corrent, però, basant-me en tot allò que em conten diversos científics d'aquí, sembla bastant sanguinolent. D'altra banda, crec que s'ha de mirar el caire positiu i, si cal, arribar al consens de les diverses forces polítiques per definir un model clar i robust de la investigació basada en l'anomenat I+D, sempre, i sense cap dubte, afavorint l'excel·lència. És important també deixar de finançar grups de producció científica quasi nul·la i de baixa qualitat, per això les retallades poden servir. Crec que també seria important que les retallades poguessin servir de base per establir i potenciar altres sistemes de finançament de la ciència que hi contribuïssin jun-

embat
LLIBRES

PEDAGOGIA
PSICOLOGIA
NARRATIVA
LOGOPÈDIA
CINEMA
TEATRE

HISTÒRIA
FILOSOFIA
TREBALL SOCIAL
SOCIOLOGIA
HISTÒRIA
DE LA CIÈNCIA

Ptge. Papa Joan XXIII | Centre Comercial Geranis | 07002 Palma, Mallorca, Espanya | T +34 971 713 350 F +34 971 213 641
info@embatllibres.com | www.embatllibres.com

tament amb la inversió pública. Alguns exemples en són les aportacions de fundacions, empreses, gent rica, i més implicació de la societat. D'aquesta manera la independència universitària i dels centres de recerca seria més accentuada i facilitaria un model més dinàmic, competitiu i de compromís.

També hi ha hagut retallades en ciència als EUA? Han afectat la vostra feina?

Al principi de la gran crisi econòmica la resposta del govern americà va ser potenciar i destinar més finançament a la ciència, el que se'n va dir programes d'estímul. Molts de grups de recerca, incloent-hi el nostre, se'n varen beneficiar, i varen permetre avenços importants. Quan la crisi sembla atenuada, el govern introdueix unes retallades, o millor dit, no incrementa, com havia fet en els anys anteriors, els pressuposts de la ciència. En aquests moments,

almenys al nostre grup, els efectes són mínims i no ens ha afectat gaire la producció. Això no vol dir que a llarg termini l'impacte sigui més important.

És ben curiós, just a l'inrevés que aquí.

Sí, així pareix. No entraré a avaluar si el mateix hauria estat més convenient. Les estructures institucionals de la recerca són diferents i, al contrari dels Estats Units, molts de productes de recerca vénen de l'exterior, fet que encareix molt més el preu i el manteniment de la investigació. Un gran argument del programa d'estímul era fer que les empreses al voltant de la biomedicina també se'n poguessin beneficiar i mantenir la seva productivitat. També he de dir que als EUA hi ha (i crec que a Espanya s'ha intentat amb més o menys encert) un entramat empresarial i tecnològic que està molt lligat a la recerca acadèmica, per exemple,

l'àrea de Boston. És molt, molt important, i és una base que contribueix a la prosperitat econòmica de l'Estat. De fet, molts de grups d'investigació col·laboren amb companyies farmacèutiques i de biotecnologia, lligades al descobriment de fàrmacs, i fins i tot en formen part. En els darrers anys he format part d'una d'aquestes empreses. És un món un poc diferent, però serveix per apropar-nos més a la realitat pràctica de trobar cures per a les malalties.

Com és una jornada laboral de Pere Puigserver?

La jornada és molt variada i depèn molt de les activitats docents i de recerca. En general, som molt matiner i planeig el dia molt prest. Dedic unes dues o tres hores a treballar a casa, la majoria de vegades enfocant la feina en el disseny experimental i la direcció de la recerca, fins que els infants es desperten. Després de deixar els nins a l'escola, vaig a la universitat, on la dinàmica varia. El més rutinari és anar al laboratori (aferrat a l'oficina) i parlar amb la gent que ha arribat, poc temps i sense enredar (em reunesc de manera formal amb cada investigador del laboratori dues hores a la setmana per decidir i programar la investigació de cada persona). Segons el dia, les activitats a l'oficina són telefonar, enviar correus als col·legues, tenir converses amb la

secretària, entrevistes i visites, escriure, i revisar i avaluar articles científics i programes de recerca per al govern nord-americà. Tres dies a la setmana tenim reunions del laboratori, de diferents grups de recerca i de departaments distints de Harvard i del MIT. Hi ha mesos en què impartesc classes a estudiants de medicina i de doctorat a Harvard. El dinar és curt, i davant l'ordinador o en reunions. A l'horabaixa, faig tasques similars a les del matí, com reunions amb col·laboradors i altres comitès. Em pas devers 4-5 setmanes de l'any viatjant a congressos, altres universitats i comissions d'avaluació del govern a Washington. Al final de l'horabaixa, m'escap al gimnàs i una altra vegada a casa, després de recollir els nins. Comptades vegades treball als vespres, ja que els pas amb la família si no estic fora o tenc sopars de feina.

Vàreu estudiar la carrera a la UIB. Trobau que la nostra universitat ofereix un bon nivell?

Jo crec que dóna unes bases inicials sòlides, almenys durant l'època que hi vaig estar. Ara, ho desconec completament i hi he perdut tot el contacte. També depèn molt de l'actitud i la fam de l'alumne. Les carreres són molt diverses, en el nostre cas la major limitació en aquell temps era la d'accedir a les tecnologies, però els continguts i les bases per a la forma-

ció després del graduat en, en general, idònies i força dependents de les matèries.

A quins laboratoris heu fet feina?

Entre 1988-1992, vaig fer la tesi doctoral al laboratori de Bioquímica i Biologia Molecular de la UIB sota la direcció dels doctors Palou i Gianotti, i vaig ampliar la meua formació científica en un laboratori de la Universitat d'Estocolm sota la direcció dels doctors Cannon i Nordergaard. Vaig continuar el 1993, al laboratori del doctor Nadal-Ginard al Children's Hospital a Harvard, i de 1995 a 2001, al laboratori del doctor Spiegelman a Harvard. Aquest darrer període va ser senzillament fantàstic i de gran productivitat. El mateix 2001 vaig establir el meu propi laboratori a la Universitat Johns Hopkins a Baltimore, estat de Maryland, i vaig deixar de treballar físicament al laboratori. Tenia una funció més de direcció de programes de recerca i de formació d'estudiants i doctorands. El 2005, vaig tornar a Boston i vaig continuar formant el meu propi laboratori dins el Dana-Farber Cancer Institute, a la Facultat de Medicina de la Universitat de Harvard.

El vostre camp d'investigació principal és el comportament de les cèl·lules en relació amb l'energia i els nutrients. Ens ho podeu explicar un poc.

La funció dels nutrients i la capacitat de generar i utilitzar l'energia és un dels processos més bàsics, primitius i importants per a les cèl·lules. Ha estat sotmès a milions d'anys d'evolució i tots, tant els organismes primitius com els bacteris i llevats com les cèl·lules humanes, tenen sistemes i mecanismes molt parells, encara que diferents. Per exemple, depenen de la quantitat de nutrients les cèl·lules processen senyals que han de créixer o han de fer funcions específiques, com els mecanismes del múscul o les neurones del cervell d'utilitzar el sucre o la capacitat de créixer dels tumors. Investigam com aquests senyals s'integren a la cèl·lules, identifiquem quins gens i proteïnes en són responsables i com això afecta l'arquitectura cel·lular i la vida de l'organisme. N'estudiam des de la química, sobre tot la recerca de fàrmacs, fins a la fisiologia i la patologia, és a dir, des de les estructures i les modificacions de les molècules i proteïnes fins com, per exemple, es formen tumors o s'allarga la vida en models animals, com el ratolí. També utilitzam mostres humanes per la seva rellevància. La nostra missió final és doble: primer, volem saber com funciona la maquinària cel·lular en resposta als nutrients i l'energia, com això s'integra en la funció de tot l'organisme i quines conseqüències té, ja sigui en processos diaris de la vida normal —exerci-

ci, temperatura—, diabetis, càncer, allargament de la vida, neurodegeneració...; segon, volem trobar cures per a aquestes malalties, identifiquem fàrmacs que puguin ser útils per als malalts.

També estúdieu la influència de les hormones i els nutrients en els mecanismes de l'envelliment cel·lular. Què heu pogut descobrir en aquest camp?

En els organismes primitius no hi ha hormones, però tota la maquinària cel·lular funciona a la perfecció. Quan els organismes evolucionen, tornen més complexos i formen diferents òrgans; apareixen les hormones per comunicar i sincronitzar la funció dels diferents teixits, una part en controla el metabolisme energètic i dels nutrients. Hem descobert una sèrie de gens controlats per hormones, com la insulina, i també directament pels nutrients, i quan s'activen protegeixen les cèl·lules i són capaços d'allargar la vida i protegir-nos de les malalties de l'envelliment, com el càncer, la neurodegeneració o la diabetis, i també de la pèrdua de massa muscular.

Vàreu estudiar biologia, però les línies d'investigació que seguïu semblen estar molt relacionades amb la medicina. En podríem dir investigació biomèdica?

Efectivament, encara que hi ha parts de la biologia

que estan més o menys connectades amb la biomedicina. Però al cap i a la fi, qualsevol procés biològic té un efecte més o menys directe en la medicina. Per exemple, els gens que regulen el creixement de les cèl·lules i causen càncer es varen trobar en llevats. La medicina es fonamenta a arreglar i curar les estructures i els processos biològics que s'han espanyat en els humans i que tenen un efecte perjudicial per a la salut. De manera logística i de finançament, la gran majoria de grups científics destaquen la importància mèdica i hi connecten la seva investigació. Malgrat tot, hi ha un gran debat entre la ciència bàsica i l'aplicada, fins a quin punt un científic ha de justificar la seva investigació amb si té o no té implicacions directes en la salut humana? Al cap i a la fi, crec que és un debat un poc estèril. Pens que tota la recerca que pretén entendre qualsevol sistema biològic té una connexió amb la salut humana. Com pots suposar, en la investigació biomèdica hi intervien científics amb formació prou diferent, des de les carreres de biologia, química, física, farmàcia, enginyeria, veterinària, medicina, informàtica i fins i tot matemàtiques. Per entendre qualsevol procés biològic, cal tenir un disseny experimental que incorpori totes aquestes disciplines.

[Continuarà.]

[racó econòmic]

Alguns mites del pensament econòmic

BIEL MATAS

Crec bo desdramatitzar, atenuar, posar emperons a tantes i tantes situacions i actuacions dins el món econòmic que suportam o hem suportat i que han estat implantades a la gent de manera absoluta i inqüestionable. Al final, es veu que hi ha una bona part de «mite» perquè acumulam proves, dins la crisi, que fan que alguns supòsits del pensament econòmic siguin erronis.

En el cas recent de **les pensions**, el comitè d'experts argumenta l'evolució de l'envelliment poblacional per explicar les raons de la urgència de la repetida «sostenibilitat», que no és més que un eufemisme de baixar les pensions quan la despesa en pensions és inferior a Espanya que als altres països de la UE. La pensió mitjana és de 820 euros, i més del 50% no arriba al salari mínim. No és per aquí que aconseguirem un benestar, sinó una baixada del poder adquisitiu de la massa de jubilats. S'hi poden trobar altres sortides i actuacions. Fins ara totes les reformes o revisions que es fan sempre són de caràcter restrictiu i en contra del dèbil. Diríem que es tracta d'una tàctica popular.

Però el grup selecte d'experts (BBVA, Mapfre, CECA, Santander, Unespa, Faes, etc.) té una finalitat: fer precària la pensió i complementar-la en l'àmbit privat, amb un

govern còmplice que no creu en el 100% de pensions públiques.

Despesa pública (la social).

Diuen que cal retallar-la per reduir el dèficit i així recuperar la confiança dels mercats. La realitat ens ha menat a un descens de la demanda i una baixada del creixement econòmic. Fins i tot l'FMI reconeix que ha estat contraproduent i s'ha generat l'efecte contrari al que hom perseguia.

I si en lloc de retallar mils de milions d'euros en sanitat no es baixassin impostos a grans empreses, financeres, industrials o de serveis, tendríem una alternativa? I si els serveis domiliaris de dependència no es retallassin (amb la creació d'ocupació consegüent) a canvi d'algunes transferències a l'Església (professors de religió, per exemple) i d'altres que perviuen de forma poc transparent?

Ajudant la banca, el crèdit es reanimarà.

La primera part d'aquest postulat s'ha acomplit. Les capitalitzacions, els avals, les compres d'actius i la creació del SAREB (banc dolent) per socialitzar pèrdues són exemples flagrants d'unes intervencions només en un sentit: salvar el sistema bancari i augmentar el nostre dèficit públic. Si hi afegim que des de final del 2011 el BCE ha prestat a la banca espanyola i també a la italiana fins a mig bilió d'euros a menys de l'1% i sense cap impacte en la disposició de crèdit, haurem de convenir que ajudar la banca no fa revivre el crèdit.

Això sí, la banca ha emprat aquesta liquiditat per comprar deute públic dels PIIGS (Portugal, Irlanda, Itàlia, Grècia i Espanya) a interessos que, a vegades, han sobrepassat el 10%. Fàcil és deduir que el govern no ha forçat en cap cas que la banca doni crèdit.

La presència d'un banc central protector hauria de ser essencial. En la pràctica, el BCE és un grup de pressió al servei de la banca (sobretot l'alemanya).

Cal reconèixer que prendre mesures i decidir sempre és arriscat i implica responsabilitats, i que el consens i la transparència ajudarien a tothom. Però també es confirma que qui té majoria absoluta governa absolutament.

[miscel·lània]

JAUME LLADÓ

Téntol a Educació

Després de tres setmanes de vaga, els docents de les Illes Balears varen decidir fer suspendre la vaga, però sense desconvocar-la. Es tracta d'un canvi d'estratègia que ve donat per la negativa del govern de José Ramón Bauzá d'atendre les seves peticions, especialment la retirada del TIL i la Llei de símbols. Això, emperò, no significa l'abandó de les reivindicacions, ja que consideren que tenen molt de suport de la so-

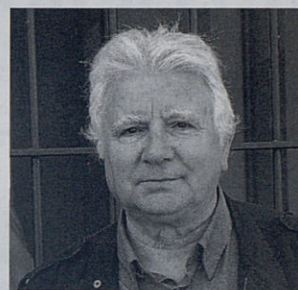
cietat, sobretot després de la manifestació de dia 29 de setembre que va reunir més de 100.000 persones entre les quatre illes. A partir d'ara, els docents i els pares mostraran la seva oposició a la política educativa del Govern amb altres mesures.

Les negociacions continuaran, però el Comitè de Vaga i els sindicats es reserven tornar a la vaga si no hi ha avanços significatius.

El català, una de les llengües més actives a Internet

Google situa la llengua catalana entre les 10-15 més actives del món. En la presentació del seu informe anual, el representant de l'empresa Google, Luis Collado (director de Google Books i Google News a Espanya i Portugal), ha destacat que el català es troba dins el rànquing de presència de les llengües occidentals/internacionals entre les 10-15. La posició està dins un rang perquè és variable en el temps, però no cal dir que és una presència enorme en relació amb els 10 milions de parlants. Google diferencia en aquest rànquing entre les llengües que tenen una activitat més enllà de les seves fronteres territorials i les que només tenen activitat localitzada dins el seu àmbit territorial. En aquest sentit, el català forma part del rànquing de les llengües internacionals.

Joan Guasp, premi LiberPress de literatura

El director d'EL MIRALL, Joan Guasp, ha estat guardonat amb el premi LiberPress de literatura 2013.

Liberpress són uns premis creats a Girona l'any 1999 que tenen com a objectiu donar a conèixer i promocionar la cultura de la solidaritat, per la qual cosa es premien diverses personalitats que han sobresortit dins el seu àmbit des de la perspectiva solidària de forma independent, lliure i democràtica, i que hagin treballat en la conscienciació de la societat en aquests valors..

Joan Guasp ha rebut el Premi LiberPress de Literatura 2013 per la seva immensa obra, en totes les modalitats, de literatura catalana; per la seva defensa del català com a llengua de la raó, de la passió i dels sentiments, i per la seva bondat i humanitat.

Juntament amb ell, també han estat premiats Eduard Punset, Joan Manuel Serrat i Leo Bassi, entre d'altres.

La Bonet celebra els cent anys de Rosselló-Pòrcel

BIEL MESQUIDA

Fira encesa

MARIA DEL MAR BONET
canta BARTOMEU ROSSELLÓ-PÒRCEL

1913-2013 CENTENARI DEL NAIXEMENT DE BARTOMEU ROSSELLÓ-PÒRCEL

L'ANY 1973, SURT EL PRIMER DISC DE LA BONET-ROSELLÓ. Record que per a mi va ser tot un esdeveniment. Havíem començat a llegir tant ella com jo els poemes rosselloporcelions a la dècada dels seixanta. I primer ens havien deixat bocabadats i, després, començàrem a entendre que sentíem un dels poetes catalans moderns del segle xx, hi havia una multitud de ritmes i de ressons. Popularisme, simbolisme, parnasianisme, poesia pura, surrealisme, etc. musicaven les paraules de la tribu, i tot renaixia, es vivificava, s'encenia d'incandescències i d'arcs voltaics. Hi havia foc, per arreu foc, en els versos innovadors i fondos, sensuals i rabiosos, descriptius i malenconiosos, musiquers d'uns universos que ens resultaven molt pròxims, molt íntims, molt nostres. Joan Miró va fer la portada d'aquella primera obra, i Salvador Espriu va escriure un text il·luminador. Escoltau la paraula de l'amic coral de Rosselló en aquella

adolescència universitària dels anys trenta del segle passat quan ambdós eren uns estudiants de vint anys de la Universitat de Barcelona: «Maria del Mar Bonet continua interpretant com ningú el món poètic de B. Rosselló-Pòrcel. Perquè l'entén i l'estima, l'interpreta com ningú i arriba així fins a la seva arrel més profunda, a la seva penetrant cremor, a la seva claror. Avui canta cinc dels més aconseguits poemes de l'extraordinari líric català de Mallorca, mort tan jove, vencedor de la mort amb la fràgil arma, tanmateix duradora, d'unes quantes paraules veritables. [...] No cal perdre ni una síl·laba d'aquestes paraules. No se'n perd ni un sol fonema, ni una fugacitat de seda, ni un vestigi de punta o brillantor de diamant, en els llavis de Maria del Mar Bonet.»

DEU POEMES-CANÇONS EL 2013 A FIRA ENCESA. I de llavors fins ara mateix la Bonet no s'ha aturat de cantar i musicar poemes

t e n d è n c i e s

[llibres]

de Rosselló. Per celebrar els cent anys del naixement del poeta al carrer de Sant Lloreç, 24, de Palma, la Bonet acaba de treure un disc amb totes les deu versions del poeta. El disc es titula *Fira encesa* (Producció Picap) i inclou aquestes deu cançons que segons ha declarat moltes de vegades canviaren la seva vida. Ho diu clarament en el pròleg del petit llibre que acompanya el disc en què hi ha les lletres en català, castellà en la traducció de J. A. Goytisolo, i anglès. Escolta, Lector afable, la veu de la Bonet: «"Ronda amb fantasmes" i "Història d'un soldat" són els primers poemes que vaig musicar de Rosselló; varen sortir amb altres cançons, en un disc editat per Boccaccio Records, l'any 1971. Després vaig anar musicant els altres: "Inici de campana", "Sóller", "A Mallorca durant la guerra civil", "Sonet" i "En la meua mort". Els vaig estrenar en un recital a Palma. Hi va venir en Joan Miró, que coneixia molt bé la poesia de Rosselló, i em va dir que, si en publicava un disc, ell voldria fer-ne la portada. I així va ser. El disc es va gravar als estudis Premontel, Normandia, i el va publicar Ariola l'any 1973. Salvador Espriu va fer-ne la presentació i Jacques Denjean els arranjaments musicals. Aquest disc va suposar un canvi en la meua carrera, un

trencament amb la meua anterior editora i, gràcies a tot això, vaig començar a tenir molt clar que volia conduir jo mateixa la meua trajectòria, sense pressions pel fet de cantar en la meua llengua, i dedicar-me a la música tradicional i a les meves composicions.»

El disc *Fira encesa* és una vertadera festa verbal-musical que la Bonet ens ofereix perquè puguem entrar en la poesia de Rosselló per la porta gran. «Quan arribarà aquell moment» és un poema que en Rosselló dedicà al seu mestre Carles Riba, i la Bonet li dóna l'emoció justa d'aquella recerca d'un temps tan ombrejat com insegur. A «Poques paraules surten» hi ha en la veu el ritme de la flama que creix i balla quan l'envolten i l'ombregen. I finalment a «Pluja en el jardí de l'Ateneu» la cantant sap pintar amb veu amorosida per l'aigua que cau del cel aquell paisatge d'un indret tan estimat que es fa viu i etern. Disc per sentir i ressentir, per escoltar quan l'estrés et menja, quan els problemes t'ataquen, quan necessites un redol de pau amb una veu que et fa vibrar, pensar, somniar i sentir. Una delícia. Per això recoman a tots els lectors el disc de la Bonet *Fira encesa* i la curtíssima i intensa *Obra completa de Bartomeu Rosselló-Pòrcel* (Col·lecció La Balanguera,

Editorial Moll). Cal alimentar-se del nostre primer poeta modern català.

PERQUÈ EL POETA ES LLEGEIXI. Cal fer tota casta de publicitats poètiques i no basta. En el si del XV Festival de Poesia de la Mediterrània de 2013, el proppassat dia 3 d'agost, centenari del naixement de Rosselló, un grup de quinze poetes llegiren poemes seus davant la casa natal, al carrer de Sant Lloreç, 24, del Puig de Sant Pere de Palma, i també el dia 10 de setembre recordaren, dins l'exposició de Rosselló, els tres poetes que celebren el centenari aquest any: Marià Villangómez, Salvador Espriu i el mateix Rosselló. Aquesta exposició es troba al Centre de la Misericòrdia (entrada per la plaça de l'Hospital de la Sang, al primer i tercer pisos). Es titula *Imitador del foc. Bartomeu Rosselló-Pòrcel i la Residència d'Estudiants (1930-1938)*, i està comissariada per Josep Camprubí amb la col·laboració de Joaquim Matamala. Ens arriba de Barcelona sota els auspicis de la Universitat de les Illes Balears i el Consell de Mallorca. És una exposició humil, informativa, feta amb molt poc pressupost, amb algunes aportacions insulars del fons que Amàlia Tineo va donar a l'Ajuntament de Palma i també

el mirall amb el suport de

Generalitat de Catalunya
**Departament
de la Presidència**

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

col·laboracions d'altres particulars. L'exposició, segons Camprubí, presenta imatges i informacions de l'època en què Rosselló va viure a la Residència d'Estudiants de la Universitat Industrial de Barcelona, la qual cosa comprèn tota l'època de la seva formació universitària, quan va fer la seva activitat docent, i el temps de prestació de serveis auxiliars a l'exèrcit durant la guerra del 36. Cal recordar que des de la Residència, el dia 2 de gener de 1937, una ambulància de la Generalitat el va portar al sanatori antituberculós del Brull, on moria dia 5 de gener de 1938 a 24 anys

ESTAMPA BARCELONINA ROSSELLÓ-PORCELIANA. A Barcelona, el 1930, Bartomeu Rosselló-Pòrcel va entrar en la vida adulta: decideix que usará exclusivament el català. Les seves lectures, esperonades per una curiositat extraordinària,

fan que conegui les fites més significatives de la literatura europea i els corrents més avançats de la poesia contemporània. És un estudiant d'un altíssima excel·lència. Té com a professors mestres tan bons com Carles Riba i Joan Coromines. Riba escriu: «La primera escomesa, gairebé de trascantó, gairebé xoc, als claustres de la universitat; i llavors, l'estar cara a cara més tens i més serè que jo hagi mai conegut. Pocs homes he conegut, en efecte, amb una idea tan neta i tan vigilant del que aspiressin a fer i del que per això haguessin de renunciar.» La seva ideologia és republicana, d'esquerres i catalanista i liberal amb simpaties de l'experiència soviètica. Està compromès amb el moviment estudiantil que en aquells moments de la dictadura de Primo de Rivera era un focus d'oposició important. L'arribada de la Segona República la viu des

de la Rambla de Barcelona, devora la Porta de la Pau escriu a Gafim: «Quin entusiasme! És gros. D'aquí se senten els crits. La Rambla, la Rambla!» Hi ha alegria i esperança que les coses canviïn cap a bé després dels anys desastrosos. Dins l'atmosfera de la Segona República que representa una racionalització de la vida social amb el triomf de la raó comença l'època més fonamental i creativa de la vida de Rosselló. Si els anys de la infantesa són els anys decisius per marcar la seva manera de constitució sensible, ara viu els anys d'aprenentatge més intensos amb un magnífic desenvolupament intel·lectual; conjuga els estudis amb l'escriptura poètica, la traducció amb els assajos i la lluita incessant i en tots els fronts del pensament a favor de les seves idees socialistes. Un poeta de verb i de combat, encès.

EDICIÓ EXTRAORDINÀRIA
2014

**XXXè PREMI
FERRAN SOLDEVILA**
de biografia,
memòries
i estudis històrics

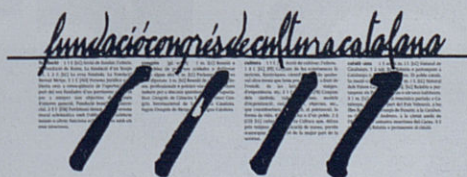
Fundació Congrés de Cultura Catalana
1111

El premi es regeix per les següents bases:

1. Els originals aspirants a aquest premi hauran de ser inèdits i estar escrits en llengua catalana. Se n'hauran de presentar set còpies en paper i una versió informàtica, signades per l'autor. Cada aspirant comunicarà, en el moment de presentar l'obra, el seu nom, els cognoms, l'adreça, el telèfon o qualsevol altra dada personal que es vulgui fer constar. Si la vol presentar amb un pseudònim, aquestes dades, i el títol, les farà constar en un sobre tancat a l'exterior del qual es farà constar només el títol.
2. L'extensió màxima de l'obra serà de 250 fulls (de mida holandesa, és a dir, 2.100 espais el full).
3. L'import del premi en aquesta edició extraordinària serà de 8.000 euros.
4. El premi podrà quedar desert.
5. El Jurat està compost per Joaquim Albareda, Agustí Alcoberro, Josep Fontana, Josep Maria Muñoz, Vicent Olmos, Josep Maria Salrach i Sebastià Serra.
6. Els drets d'autor de la primera edició –establerts en el 10% del PVP– es cedeixen al Servei de Publicacions de la Universitat de València.
7. Així mateix, el Servei de Publicacions de la Universitat de València tindrà el dret preferent de publicació de les obres no guanyadores, prèvia signatura del corresponent contracte amb els autors en les condicions habituals, en el termini màxim d'un any a partir de l'adjudicació del premi.
8. Els originals que optin al premi s'hauran d'enviar a la Fundació Congrés de Cultura Catalana, Rambla de Catalunya, 31, principal, 1a B – 08007 Barcelona. La data màxima de presentació serà dilluns, dia 31 de març de 2014, fins a les 18 hores.
9. La presentació dels originals pressuposa l'acceptació íntegra de les bases, i dels drets i obligacions que se'n deriven, per part de l'autor.
10. En el cas d'una eventualitat no prevista en les bases, la interpretació del jurat serà determinant.

Barcelona, abril de 2013

Organitza:

Amb la col·laboració de:

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

L'AVENÇ

Museu d'Història
de Catalunya

Editorial
Barcino

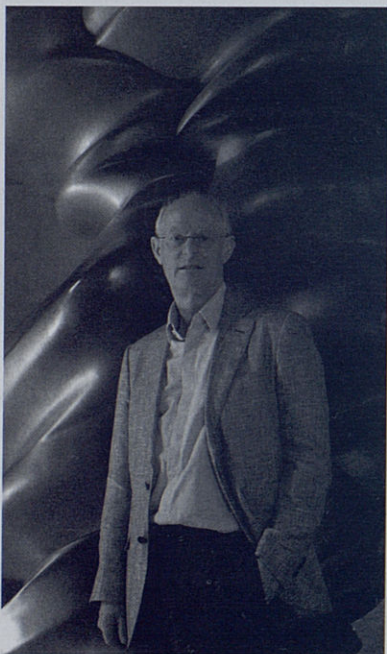

Generalitat
de Catalunya

1714/2014

Tony Cragg: anàlisi geomètrica - anatomies orgàniques

TEXT: JOSEP MARIA ALAMINOS

L'artista Tony Cragg.

El magnífic espai gòtic de la Llotja de Ciutat acull fins al mes de novembre una mostra d'escultures de Tony Cragg, un dels escultors més rellevants del panorama internacional.

L'artista, que va conèixer la Llotja fa poc més d'un any, acceptà el repte d'intervenir l'espai amb les seves obres i de conformar un conjunt escultòric amb peces significatives de la seva extensa producció que tenguessin sentit, pel que fa al material i al contingut, en l'entorn que aporta l'arquitectura gòtica, de manera que s'establís un diàleg eficaç entre les geometries i les formes orgàniques que aporta l'edifici.

Julia Klüser és la comissària de

l'exposició, titulada *Tony Cragg - escultures*, que fou inaugurada el passat dia 13 de juliol, i que és un èxit pel nombre de visites que ha rebut en aquests mesos. Aquesta mostra, que es tancarà previsiblement dia 30 de novembre, es pot visitar de les 18 a 24 hores durant el mes de setembre, i de les 10 a les 14 hores i de les 17 a les 20 hores durant els mesos d'octubre i novembre. A l'impressionant entorn que proporciona l'edifici projectat per l'arquitecte Guillem Sagrera, hi trobarem nou escultures de diferents mides i materials, com la fusta, el ferro, el kevlar, el bronze, la pedra, el vidre o l'escaiola, datades entre el 1996 i el 2011. Una de les escultures,

tendències

[art]

Points of view (2010), de 5,75 metres d'alçada, està situada a la plaça de davant la Llotja per rebre els visitants.

Un renovador de l'escultura contemporània

Format a Anglaterra, amb altres escultors com ara Roger Ackling, Richard Long i Bill Woodrow, Tony Cragg (Liverpool, 1949) completà la seva primera formació al Royal College of Art durant la dècada dels anys setanta, en una etapa en què predominava l'estètica del minimal, l'art conceptual i l'*arte povera*, i que desembocarà a Anglaterra amb l'assumpció de la New British Sculpture, representada per Cragg mateix, Richard Deacon i Antony Gormley, a principi dels vuitanta.

L'artista s'instal·la a Alemanya el 1977, concretament a Wuppertal, però continua vinculat al seu país natal. En aquells primers anys, Cragg emprava per fer les seves obres material trobat i residus,

tant naturals com artificials, a fi d'elaborar una sèrie de relleus de color aplicats a la paret. La seva trajectòria durant la dècada dels

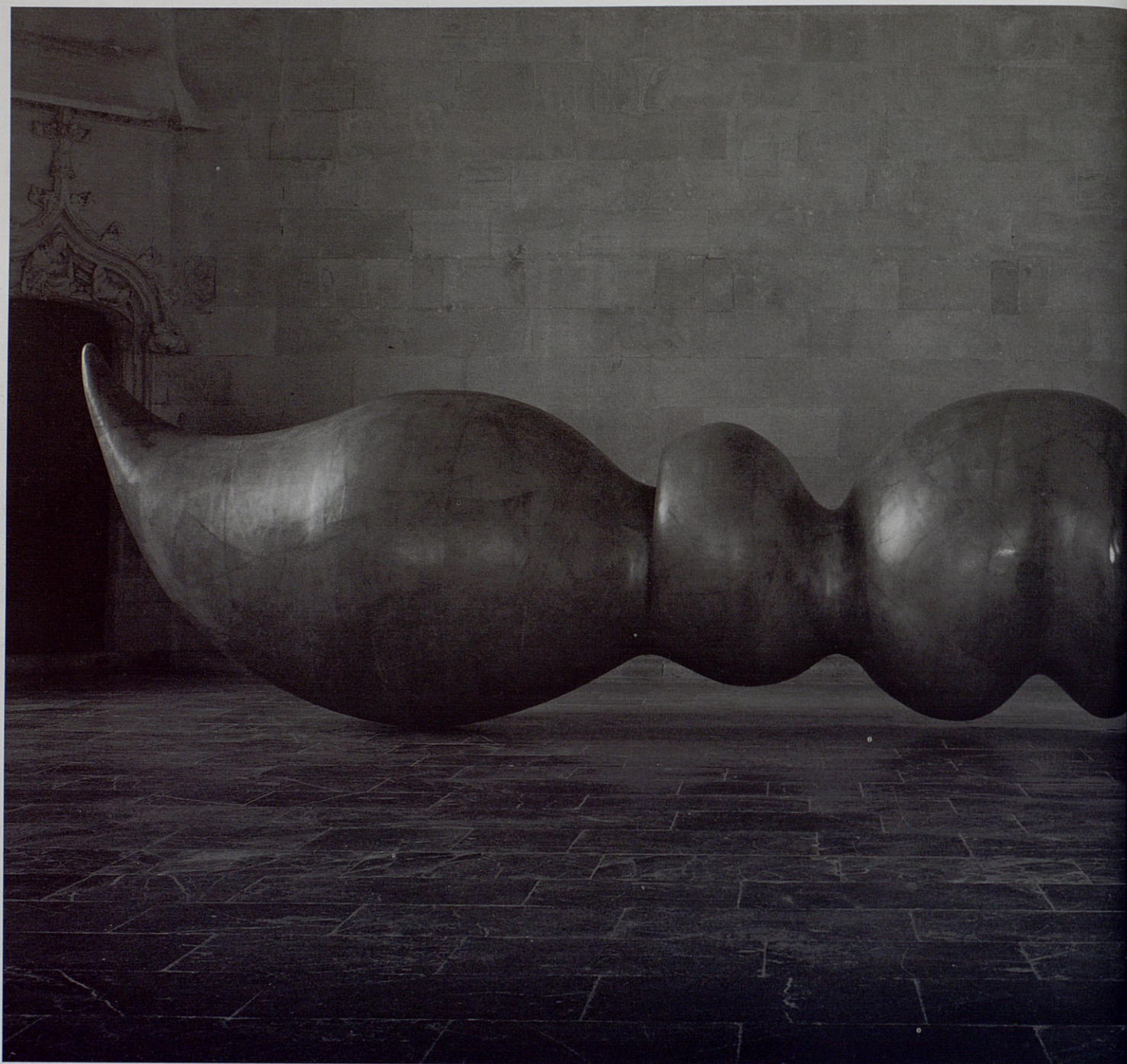
anys vuitanta i els reconeixements obtinguts a final dels vuitanta, el catapulten com una de les figures essencials de l'art escultòric

Luke, 2008. Bronze.
360 x 192 x 180 cm

Red Figure, 2011. Fusta.
215 x 218 x 47 cm

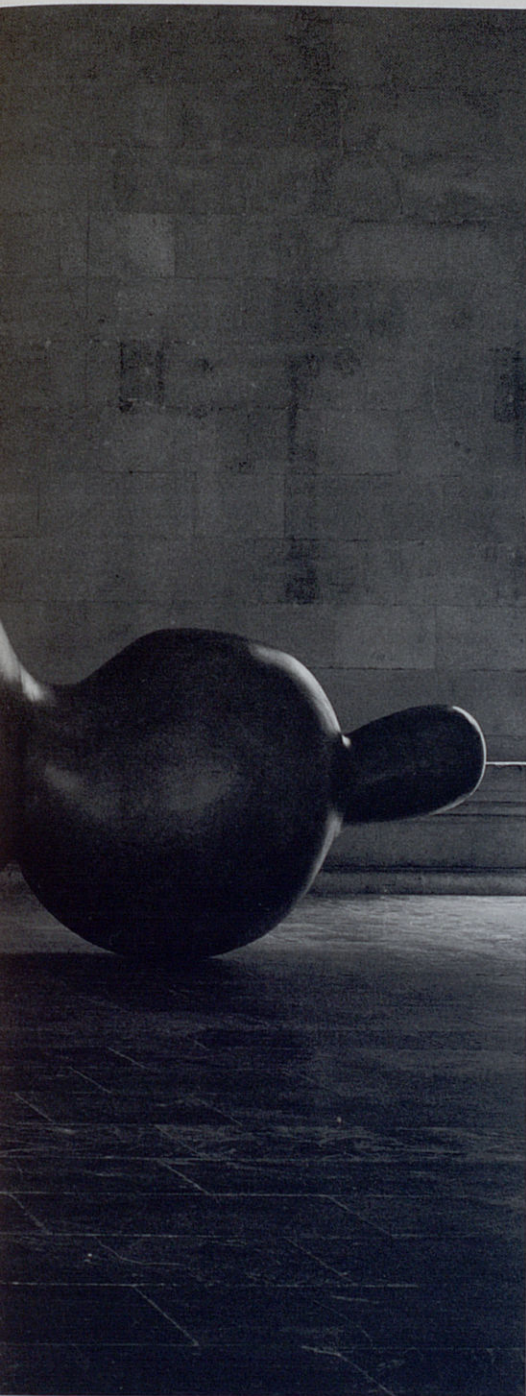
Boy, 1996. Kevlar. 140 x 640 x 140 cm

d'aquests darrers trenta anys.

Actualment, Tony Crag està considerat un dels escultors més rellevants de l'escena internacional. L'artista és membre de la Royal Academy of Arts de Londres, des de 1994, i de l'Acadèmia Europea de les Arts i les Ciències. Viu i treballa a Wuppertal (Alemanya)

i és el director de l'Acadèmia de Belles Arts de Düsseldorf, de la qual és professor des de 1978. L'any 1987, guanya el Praemium Imperiale d'escultura, i el 1988 obté el prestigiós premi Turner. El 2002, rep el premi Piepenbrock, la distinció més important per a un escultor en vida. També ha rebut

l'Order of Merit of The Federal Republic of Germany 1st Class, l'Artist's Medal of Honor of the Hermitage of Russia, l'Honorary Fellow of University of The Arts London i l'Alto Riconoscimento delle Presidenza del Senato della Repubblica Italiana, entre altres innumerables reconeixements.

La seva obra s'ha exhibit a les galeries i als museus més prestigiosos del món. Són particularment remarcables la seva participació a la Documenta 7, de Kassel, i a la 42a Biennal de Venècia, l'any 1988, com a representant del Regne Unit. Entre les seves exposicions recents desta-

quen *Second Nature*, a l'Staatliche Kunsthalle Karlsruhe/Museum der Moderne, de Salzburg (2009); *In 40*, a la Fondazione Musei Civici di Venezia, Ca' Pesaro, de Venècia (2010); *Figure Out, Figure In*, al Musée du Louvre, de París; *Tony Cragg Sculptures and Drawings*, a la National Galleries of Scotland, d'Edimburg; *Seeing Things*, al Nasher Sculpture Center, de Dallas (2011); *Tony Cragg*, al Museo d'Arte della Città di Lugano; *Tony Cragg*, al CAFA Art Museum de Beijing, al Museum of Contemporary Art MoCA de Chengdu i a l'Himalayas Art Museum de Xangai, a la Xina, i *Tony Cragg MATRIX*, al Kestnagesellschaft, de Hannover (2012).

ENS I FRAGMENT. LES FORMES EMERGIDES

El catedràtic de Filosofia i historiador de l'art Francisco Jarauta, en el seu escrit de presentació de l'exposició, titulat *Tony Cragg: els signes del món*, explica: «Tony Cragg ha expressat de forma explícita una i altra vegada les condicions que regeixen els seus processos d'investigació i de treball. Una i altra vegada fa referència a la importància del fragment en la reflexió sobre la forma o l'obra. "Les unitats en la base de cada cosa –les cèl·lules del meu cos, les molècules d'una ploma, els maons d'una casa o les notes d'una partitura musical– són els elements de construcció de tot allò que esdevé fins a tenir una estructura completa." L'atenció se centra en el procés que va de les parts al tot, que uneix els elements o fragments en tot que es proposa com a resultat del procés mateix. "Cada cosa, afirma Cragg, amaga geometries i estructures que condueixen a ens o a objectes que no tenen aspecte geomètric, al contrari donen lloc a noves i sorprenents formes orgàniques". Amb freqüència Tony Cragg fa referència en les notes i

escrits al seu interès per la forma en relació amb la geometria, a la necessitat de fer emergir figures ocultes en l'estructura mateixa de la matèria o en l'ordre natural de les coses, formes que restitueix amb els seus dibuixos o escultures. Unes vegades, el treball se centra en formes orgàniques o en estructures moleculars, d'altres observa simples objectes quotidians. En el seu conjunt ens enfrontam a un complex repertori de dibuixos i formes que evocuen mons vegetals, animals, marins que, com diu Cragg, "encara no han sorprès prou la nostra curiositat i coneixement.»

Cragg crea el seu llenguatge, únic i inconfusible, partint del diàleg i l'observació de tot tipus de material (fusta, bronze o marbre); genera formes que donen resposta a aquest diàleg amb la matèria, que cerquen l'essència i el batec de cada bloc, de cada peça, des dels seus fragments i racons més amagats fins a la seva totalitat. Es tracta d'una estètica que parteix de la llibertat, i que s'origina a partir de l'estudi i l'anàlisi de la geometria orgànica o d'una natura estructurada. La magnífica mostra de la Llotja ens proposa un diàleg suggerent i vibrant que cospa la mirada de l'espectador i l'endinsa en un viatge estimulant ple d'experiències sensorials.

Tony Cragg. Escultures.

La Llotja - Palma.

Fins a final de novembre
de 2013

Horaris:

de 18 a 24 h durant
el mes de setembre.

De 10 a 14 h i de 17 a 20 h
durant els mesos d'octubre
i novembre

«Llum de llunyanes tardes»

Itinerari literari per Palma de la mà de Bartomeu Rosselló-Pòrcel

TEXT I FOTOS: GASPÀR VALERO

Vista des de la casa de Neu Rodona d'en Rubi.

[itineraris]

t e n d e n t e s

L'itinerari pels escenaris ciutadans de Bartomeu Rosselló-Pòrcel comença a l'antic barri del Puig de Sant Pere. El poeta va néixer al **número 20 del carrer de Sant Llorenç** dia 3 d'agost de 1913. Una placa recorda l'esdeveniment: «Aquí va néixer el poeta Bartomeu Rosselló-Pòrcel (1913-1938)»; va ser col·locada per l'Ajuntament de Palma el 5 de gener de 1998, en el seixantè aniversari de la mort del poeta mallorquí. El seu pare treballava de dependent en una casa de teixits, Can Ribes, que era al pas d'en Quint fins fa poc, i la seva mare es dedicava a les feines de casa. El 1916 hi nasqué també l'únic germà, Vicenç. En aquest barri transcorregué la infantesa de Bartomeu.

Sense sortir del Puig de Sant Pere, pujam pel carrer de Sant Pere i ens aturam a l'escoleta d'infants que ocupa l'antiga ubicació de la capella gremial dels pescadors, amb interessant portal renaixentista coronat per un frontó triangular. Aquí hi havia el col·legi de les **monges del carrer de Sant Pere**, on en Tomeuet, com li devien dir, anà a escola.

Al capdamunt del carrer de Sant Pere, tenim el baluard homònim. Des d'aquesta alterosa miranda, si miram la mar, a la dreta s'alça el **castell de Bellver**. Rosselló va dedicar a la fortalesa medieval el poema titulat precisament «Castell de Bellver», inclòs en el llibre **Imitació del foc**. Hi evoca líricament la visita que va fer-hi amb uns amics de la Universitat de Barcelona: «Endevino la llum i la tonada / del cel i el bosc que novament retrobo. / Clemència de les pedres i les fulles!»

A final de la dècada de 1920, la família de Bartomeu canvià de domicili, ja que es traslladà a viure al **barri de Son Espanyolet**, concretament a una casa modesta de planta baixa del número 21 del carrer que porta el nom del barri. L'evocam des del baluard de Sant

Pere, mirant cap al nord-oest, més enllà del raval de Santa Catalina. Salvador Espriu, en el poema «Record de Palma», amb la dedicatòria «In memoriam R.-P.» rememora la casa de Son Espanyolet: «Un om, alguns oms / alçaven / morts brancatges / al carrer sense nom, / gairebé sense cases, / cor enllà de cançons / esborrades». Sens dubte, aquesta referència fa pensar a Biel Mesquida que «el carrer de Son Espanyolet, número 21, on el pare ha bastit una planta baixa amb corral és el carrer de l'Om literari on la mare broda, broda claror». Josep Maria Llompart en parla: «Jo hi he vist la cambra que ell va ocupar, la tauleta on va escriure, la finestra d'on es devia destriar la Serra, aquella cadena clara amb l'enyorança de la qual va morir a fora Mallorca... Tal volta unes subtils connotacions del Son Espanyolet que ell va viure s'amaguen

en el fons del poema 'Inici de campana'.» Aquesta composició forma part del llibre *Quadern de Sonets*, publicat el 1934: «Inici de campana / efímer entre els arbres / –fora porta– de tarda. / La pols dels blats apaga / un or trèmul en punxes / blanquinoses de plana...»

El poema **Auca** data de l'any 1935 i s'inclogué en el seu darrer recull. És un poema llarg, de 68 versos, que planteja un recorregut per Palma, de la mà del vaixell *Jaume I*, carregat d'imatges surrealistes i d'evocacions de la infantesa de l'autor. A «Auca» hi veu Roberto Mosquera «un itinerari –la toponímia del qual el dota de coherència estructural– entre el port i el carrer dels Oms que segueix l'antic curs de la Riera fins a la mar; aigua amunt, que és tant com dir en recerca de l'origen... Les successives i desordenades analèpsies (referències al segle XVIII, al cardenal Despuig; a la fi del XIX, l'explosió

del polvorí...) formen un collage d'enorme força expressiva».

Maria A. Lladó afirma que «el poeta hi reconstrueix la societat illenca amb ironia i afecte; a la presentació, ens situa en un espai (Mallorca i el seu barri) i en un temps determinat (la seva infantesa). En el nus del poema el protagonista és un vaixell-rei (*Jaume I*) i el poeta mateix, que farà un recorregut 'purificador' fins a arribar als seus orígens». R. Mosquera recorda que el recorregut del poema «és el trajecte fet per l'estàtua del rei Jaume I (obra de l'escultor Enric Clarasó) des del vaixell que la va transportar a l'illa el gener de 1927 fins a la ubicació final al límit de la ciutat medieval, a l'actual plaça d'Espanya». Climent Picornell afegeix: «A part dels ecos 'rimbaudians', o impressionistes segons Antoni Comas, o també surrealistes, o simbolistes, 'valeryans', o neopopularistes... és

el poema més ciutadà de Rosselló-Pòrcel, farcit d'elements reals (com el pare Vidal Taüt) i anecdòtics, segons Josep M. Llompart, "del concretíssim horitzó ciutadà del poeta –mig sentimental i mig sarcàstic– de la Ciutat de Mallorca". Això el converteix en un poema críptic per als qui no coneguin la Palma d'aquells anys.» En situam els primers versos a la «muralla de ponent», al baluard de Sant Pere: «Retorno a les festes llunyanes, / quan la muralla de ponent / plena d'estàtues blanques sobre el mar / incendia la Catedral amb palmeres polsoses / i pedres dins el xarol, diumenge de la Portella, / la primera vegada, cosins, amb marineres blaves. / ... vés al jardí, al costat de la marededeueta, / del safareig cansat de bressar les mateixes fulles, / hi ha les finestres que tenen el record del suïcida / i del boig que el va veure penjat i perdia la boca rient-se'n / amb els ulls tacats amb ombres com botons, / com els botons grocs de les margarides de la Feixina, / a la Riera, més avall del Pont de Sant Pere, / on la Muralla no té canons sobre la Plana. / Jo n'hi he posats i enfonsaré els vaixells del Port.»

Davallam del Puig de Sant Pere, a la recerca del carrer del Vi. Al **col·legi dels pares teatins**, Sant Alfons, que té entrada pel carrer de Sant Llorenç i també pel carrer del

PONT DE NOVEMBRE I DESEMBRE

31 DE OCTUBRE - 03 DE NOVEMBRE

BERLÍN Preu final taxes incloses des de 495 euros

VIENA Preu final taxes incloses des de 495 euros

05 DE DESEMBRE - 08 DE DESEMBRE

TUNIS Preu final (DESERT I OASIS) des de 475 euros

LONDRES Preu final taxes incloses des de 572 euros

PARÍS Preu final taxes incloses des de 557 euros

VIENA Preu final taxes incloses des de 535 euros

CREUERS SORTIDA DES DE PALMA

LLEGENDES DE LA MEDITERRÀNIA Tot inclòs preu final 538 euros

Oms, 50 · 07003 · Palma (Mallorca) · Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · A/e: ventas@viajesmartel.com
www.martel.es

Vi, on era la casa del capità Antoni, recordam que, devers 1920, Rosselló-Pòrcel hi anà a escola, fins al 1923, quan anà a l'Institut. La seva vinculació amb els teatins es mantindrà durant uns quants anys més: a la revista *Luz y Vida* aparegueren, entre 1927 i 1929, les seves primeres temptatives poètiques; eren de temàtica religiosa, i serviren d'inici a l'adolescent aprenent de poeta.

Arribam a la Llonja i al passeig de Sagrera, davant el port vell. A «Auca», aquí és on el vaixell/rei Jaume I surt de la mar i comença el seu recorregut, seguint l'antic curs del torrent de la Riera: «Els peixos es mengen el Jaume I davant la Farola. / El pare Vidal, endolat, s'ho mira des de la Ribera. / El pare Vidal Taüt crida els cuirassats anglesos. / Jaume I, t'ho dic, torna a sortir vestit de blanc. / I jo et faré portar sobre una tauleta d'eben / a la sala de rebre de can Robert Massanet, / i passaràs per l'entrada amb capitells jònics i pluja, / estaràs dins una botella verda de vi de Binissalem, / Rei Jaume, amb un matalàs d'arena! / El rei En Jaume I amb un llençol de pols grisa / entra per la Llotja! Boters, atureu els martells, / canteu la cançó de Carmen Flores al Líric.»

El vaixell i la nostra ruta tira **passeig del Born amunt**: «Ara passa el Jaume I pel carrer de la Mar. / Quadreu-vos, / carrabiners, saludeu el Capità amb la pistola! / Capità,

a la glorieta dispara sobre la multitud, / com si fossis el Polvorí que va esclatar amb el tro més gran de la terra / (no n'han sentit mai de més fort ni aquí ni fora Mallorca; / totes les vinyes s'aturaren i el vent es cenyia a les soques, / i el Seminari masturba si Virgili les solituds / torna la lira renglera de canyes, xiulets i bellveures, / cossiols de clavells al terrat i l'estampa més grassa). / Darrera la persiana sé el moment del cos al mirall / i espio el munt de la roba vora la flassada blanca / Vaixell, trenca els arcs, els quioscs, les lleones. / El passeig està fart de mirades / i encara no ha après el peu ni la cuixa sota la falda.»

Rosselló era un jove progressista, modern i irreverent. El vaixell passa per davant del convent de les Caputxines i, a Santa Magdalena, vora la Rambla, on hi ha el sepulcre de santa Caterina Tomàs, canonitzada el 1930, el poeta demana al vaixell Jaume I que llanci fum «sobre la mòmia de Sor Tomasa», que balla amb el principal impulsor de la seva canonització, el cardenal Despuig, «vestit de diable». Situam aquest fragment d'«Auca» al **brollador de la Rambla**: «Si vas a la Rambla, vaixell, trenca el verd de les Caputxines. / Llança el teu fum sobre la mòmia de sor Tomasa. / –Sor Tomasa, que balla amb el Cardenal Despuig vestit de diable– / Sor Tomaseta, el vaixell vol tirar-vos

dins un pou; / arri cavallet, camina, vola per la carretera, / menja la coca de mel dins la maneta de l'àngel. / Portes la santa que sap com repiquen les campanes».

El 1923, Rosselló es matriculà a l'**Institut Balear**, que des del 1916 es trobava a l'actual avinguda de Portugal. Un dels professors que més l'influïren intel·lectualment fou l'escriptor Gabriel Alomar. Entre els seus companys de curs, hi havia el futur arquitecte Josep Ferragut, el periodista Gabriel Fuster Mayans i el pintor Ramon Nadal. A l'Institut Balear (vist des del brollador de la Rambla), hi situam un text de Biel Mesquida: «Alguna vegada comentà Alomar que no havia pogut oblidar aquell alumne excepcional: "Des del primer moment vaig comprendre que aquell adolescent de mirada penetrant era un elegit per les més altes funcions espirituals". Aquella poètica alomariana que oscil·la entre un parnassianisme impecable i un classicisme carduccià el sacseja. I li queda gravada aquella sentència essencial: l'adoració a la forma és l'única senyera de l'art... El llibre de poemes *La columna de foc* d'Alomar l'impressionarà i serà un camí per a la major coneixença de Lluï, el mestre de la Llum: llavor que el durà molt més tard cap a la *Imitació del foc*. No hi ha heterodòxia del jove Tomeu amb els poetes de l'Escola Mallorquina, que

La revista per als més joves
feta a les Illes

VISITA'NS
AL WEB

GRAN!
SUPER!
REI!
VSCA!
GUAU!
I AQUESTA
ALEGRIA?
ELS HA
REGALAT A TOTS UNA
SUBSCRIPCIÓ A
L'ESQUITX!

www.esquix.cat

subscriu-t'hi!

estima, llegeix i publicita en una antologia de poesia mallorquina que fa per a una col·lecció madrilena amb tot de poemes traduïts per ell mateix al castellà. La curiositat del jove batxiller és immensa i la seva activitat, incessant.» Rosselló acabà l'últim curs del batxillerat amb matrícula d'honor, i així obtingué beca de la Diputació Provincial de Balears per anar a estudiar a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona a partir del 1930.

Encara al brollador de la Rambla, miram cap al **carrer dels Oms**. En aquest carrer, va viure-hi la mare de Rosselló quan encara era una jove fadrina. El poeta l'evoca cantant i brodant, fent els preparatius per a les noces amb qui seria el seu pare: «La nit es posa a vetllar dins els ullets de ma mare. / Ma mare, fadrina, canta al carrer de l'Om i broda. / Tambor, tamboret, tambor, broda, broda per la noça, / la noça demà passat, només amb una galera, / i tots a peu i després els tarongerars de Sóller.» No hem pujat encara pel carrer dels Oms, perquè el brollador de la Rambla acarona el vaixell: «Aquí pots nedar, vaixell: el brollador t'acarona. / És un braç inacabable a la teva quilla negra.»

Pujam pel carrer dels Oms i, a dalt, hi ha la **plaça de la Porta Pintada**, on acaba el poema «Auca»; realment, la Porta Pintada vella era la de Santa Margalida, és a dir, a la intersecció dels carrers de Maria Curie i Reina Esclaramunda amb el carrer de Sant Miquel. Rosselló, profètic, es veu com un poeta rebel, i pronostica que acabarà com Joanot Colom, l'*instador* o capdavanter de la revolta de la Germania, que enfrontà el poble amb la noblesa. Vençut, Colom va ser executat i esquarterat; el seu cap va ser exhibit durant molts d'anys a la Porta Pintada, tancat dins una gàbia: «Rel·lotge, calla i no diguis que l'infant s'acosta. / Serà espasa i trençarà totes les cadenes; / les grises rengleres d'arbres li ensen-

yan arts de bruixes; / el seu cap serà penjat a la Porta Pintada / i el guardaran de nit perquè no parli.»

Bartomeu Rosselló-Pòrcel va morir de tuberculosi al sanatori del Brull, al Montseny, el 5 de gener de 1938. Va ser enterrat allà mateix. L'any 1958, el cementiri del Brull va ser desmantellat i les despulles varen ser traslladades a la tomba familiar de qui havia estat el seu millor amic, Salvador Espriu, a Arenys de Mar. El 1978, gràcies a la iniciativa del primer ajuntament postfranquista de la ciutat, Rosselló a la fi va ser enterrat al cementiri de Palma.

A la **plaça d'Espanya**, rememoram un dels poemes que el seu gran amic Salvador Espriu (Santa Coloma de Farners 1913-Barcelona 1985) li dedicà: «Petita cançó de la teva mort». El record del jove amic es converteix per a Espriu en «llum de llunyanes tardes». El poema titulat «Petita cançó de la teva mort» parteix del vers 57 del poema *Auca*, de Rosselló-Pòrcel: «Ma mare, fadrina, canta al carrer de l'Om i broda»: «La teva mare broda / en el carrer de l'Om. / La teva mare broda / broda claror. / La teva mare canta / una cançó, / la vella història trista / d'un gran amor.

/ La pluja li contava / la teva mort, / la pluja li contava / com has mort sol. / Albes de fred agrisen / tot el record. / La teva mare plora / en el carrer de l'Om.»

Acabam l'itinerari —no pot ser d'altra manera!— amb un poema d'amor a Mallorca, des de la llunyania i el drama: «**A Mallorca durant la guerra civil**»: «Verdegen encara aquells camps / i duren aquelles arbredes / i damunt del mateix atzur / es retallen les meves muntanyes. / Allí les pedres invoquen sempre / la pluja difícil, la pluja blava / que ve de tu, cadena clara, / serra, plaer, claror meva! / Sóc avar de la llum que em resta dins els ulls / i que em fa tremolar quan et recordo! / Ara els jardins hi són com músiques / i em torben, em fatiguen com en un tedi lent. / El cor de la tardor ja s'hi marceix, / concertat amb fumeres delicades. / I les herbes es cremen a turons / de cacera, entre somnis de setembre / i boires entintades de capvespre. / Tota la meua vida es lliga a tu, / com en la nit les flames a la fosca.»

EL MIRALL

FES-TE'N SOCI

Emplena aquesta butlleta amb les teves dades i envia-la al fax 971 719 385.

Nom i llinatges

DNI o NIF

Data de naixement

Adreça

Població

Codi postal

Telefon

Telèfon mòbil

Adreça electrònica

DADES BANCÀRIES

Nom i llinatges del titular del compte

Nom del banc o caixa

Adreça i població de l'oficina

Codi del compte del client

Entitat	Sucursal	DC	Número de compte
---------	----------	----	------------------

Sol·licit que carreguin al meu compte la quota:

Marcarà amb una creu la modalitat de quota elegida. El cobrament s'efectuarà anualment mitjançant la presentació del rebut al banc o a la caixa.

25,00 €

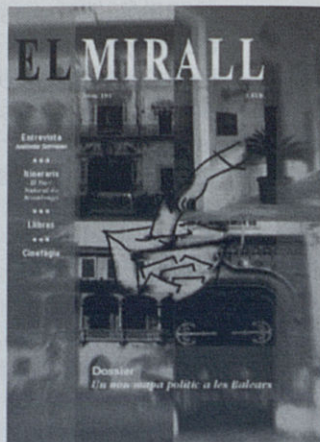
Aportació especial (indicau-ne l'import):

€

Signatura de l'associat/da:

☐ Accept expressament els termes de la clàusula de tractament de dades *

*Clàusula de tractament de dades: D'acord amb la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, les dades recollides en aquest formulari s'inclouran en un fitxer automatitzat del qual és titular l'Associació El Mirall. Les teves dades es podran utilitzar per gestionar la teva col·laboració i per enviar-te informació de l'associació i d'entitats col·laboradores. Per exercir el dret d'accés, d'oposició, de rectificació o de cancel·lació, cal que envii un escrit adreçat a l'Associació El Mirall, carrer del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos, 07003 Palma.

[cine] t e n d è n c i e s

Miami, la Mallorca que no va poder ser

TEXT: MATÍAS VALLÉS

Costa oblidar la comparació que va fer Gabriel Cañellas entre Mallorca i Florida. En realitat, costa oblidar Gabriel Cañellas, punt. D'acord amb el llavors president de les Balears, el creixement urbanístic desaforat de la seva comunitat trobava un desitjable correlat en l'Estat nord-americà amb capital a Miami. Evidentment, el castell de cartes s'esbucava quan se li recordava al líder del PP que l'apèndix

nord-americà cobria una superfície equivalent a la península Ibèrica, i que l'arxipèlag governat pel cañellisme a penes cobria cinc mil quilòmetres quadrats per la garreperia divina. Cent vegades menys, la qual cosa també centuplica el caràcter nociu d'un embalum formigonat. Per inexacta que fos la comparació, va desencadenar un corrent d'empatia entre ambdues geographies. Amb el temps, un cabal signi-

ficatiu dels estalvis de les Balears va ser dilapidat en projectes faraònics a Miami. El desenvolupament urbanístic de la megaurbs caribenya, on els negres pateixen discriminació dels llatins, va servir també per pagar el salari de la corrupció política balear. Aquestes connivències estrenyen els llaços més enllà de la bondat d'un clima de sol i platja. Quan miram una pel·lícula rodada a Miami, resulta inevitable la comparació. Quin dels dos paradisos terrenals encarna amb més exactitud la versió contemporània de Sodoma i Gomorra? Cal pronunciar-se entre el Nikki Beach nord-americà, el mallorquí i l'eivissenc. Dos títols concrets han revifat la incandescència entre Miami i Mallorca. Primer va arribar *Spring breakers*, que no traduirem perquè el TIL ens permet expressar-nos en l'idioma que creguem convenient, sempre que el manegem amb prou imperícia. Es refereix a la

pausa de Setmana Santa que tres adolescents utilitzen per iniciar-se en la disbauxa a l'eivissenca. Per tant, l'acció se centra a Miami, i el director, Harmony Korine, mescla el metratge de ficció amb fragments documentals extrets de bacanals a la platja. El conjunt és insofrible per a qualsevol que hagi passejat algun dia pel Balneari 6 o pel carrer del Jamón. Accedirà al rang de pel·lícula de culte a pesar de l'absència del substrat essencial de l'acció, el sexe. La seva síntesi intel·lectual defensa que Gomorra pot ser tan avorrida com Sodoma, i qui s'atreveria a contradir-los. La segona pel·lícula de Mallorca/Miami hauria de ser despatxada com un subproducte de cinema escombraria, en aplicació del papanatisme que designa autor al director. Michael Bay ha dirigit superproduccions indigestes de catàstrofes, i només el seu nom espanta de la taquilla un espectador

sensat. Fins que arriba l'obra mestra *Dolor y dinero*, en què recull els crims reals de la banda de segrestadors més disfuncional que han vist els segles. Per descomptat, els distribuïdors a Espanya ha destrossat el títol original, *Pain&gain*, basat en l'eslògan imperant als gimnasos de tot el món, *no pain, no gaet*. No traduirem cap d'aquestes jaculatòries, en aplicació estricta del TIL. Ningú en el seu judici no recomanaria una pel·lícula de Michael Bay, i molt menys si en el repartiment figura un Mark Wahlberg que mai no s'ha recuperat del seu anunci de calçotets. No obstant això, *Dolor y dinero* traspuja una innocència natural fins a compondre una sàtira hilarant de Miami, de les Balears –amb perdó– i de les muntanyes de múscul en què s'ha convertit el desideràtum planetari. Mereix visió i revisió, tal vegada els directors de catàstrofes milloren quan descendeixen a l'escala humana.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

~~~~~

LLIBRES INFANTILS
I JOGUINES

~~~~~

LLIBRES DE TEXT

~~~~~

MÚSICA, PEL·LÍCULES
I JOCS D'ORDINADOR
EN CATALÀ

~~~~~

SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5 - Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca) - quart_creixent@quartcreixent.cat
www.quartcreixent.cat

Arts

XISCO

Gràfiques

carrer del baix riera, 1 - a
tel / fax: 971 47 57 54
07008 Palma de Mallorca

Colonya

L'estalvi ètic

**"No hi ha satisfacció més gran en aquest món
que treballar per al bé comú,
ni goig que sigui més perdurable"**

Guillem Cifre de Colonya

L'HEM FETA GROSSA

**DESTINA
ELS BENEFICIS A
PROGRAMES
PER A LA INFÀNCIA
A CATALUNYA**

**SORTEIG
31 DE DESEMBRE**

**1^R PREMI
100.000€
PER CADA
BITLLET DE 5€**

facebook.com/lagrossacat
twitter.com/lagrossacat

LOTERIA DE CATALUNYA

*Tria-la
Tots hi guanyem*

GROSSA
CAP D'ANY

